

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ ШКІЛЬНОГО КЛАСУ”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2010

Підготовлено доцентом кафедри соціальної психології та соціальних технологій *К. А. Літвак*

Затверджено на засіданні кафедри соціальної психології та соціальних технологій (протокол № 25 від 17.09.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Літвак К. А. Навчальна програма дисципліни “Психологія шкільного класу” (для бакалаврів) — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Психологія шкільного класу”, питання для самоконтролю, теми контрольних робіт, а також список літератури.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Психологія шкільного класу” є інтегративною галуззю вікової психології, соціальної психології та педагогіки і входить до програми професійної підготовки студентів-психологів.

Мета спецкурсу — розширити діапазон теоретичних знань з основних проблем, напрямів розвитку малих груп, якими є шкільні класи, методів, що застосовуються при їх дослідженні, а також сформувати у студентів практичні уміння та навички застосування методів діагностики особливостей шкільного класу.

Знання у галузі психології шкільного класу дають можливість на практиці застосовувати комплексні методи з його вивчення, розробляти і здійснювати програми соціально-психологічних досліджень у роботі шкільного психолога.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН дисципліни “ПСИХОЛОГІЯ ШКІЛЬНОГО КЛАСУ”

№ п/п	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Соціологічний аспект психології шкільного класу
1	Навчально-виховний процес у соціально-психологічному аспекті
2	Етапи соціалізації дітей і підлітків: соціально-психологічний аспект
3	Соціально-психологічна динаміка шкільного класу як особливої суспільної групи
4	Педагогічні методи з точки зору психології освіти
	Змістовий модуль II. Психологічні засади навчання
5	Психічний розвиток підлітка під час навчання
6	Психологічні засади оптимізації формування мотивації досягнення успіху у дітей шкільного віку
7	Психологічні основи навчання
8	Структура відносин у шкільному класі як малій соціальній групі
9	Феномен конформізму у шкільному класі. Вплив більшості на малу соціальну групу
10	Дослідження антропометричних та інтелектуальних показників розвитку школярів
11	Перші шкільні труднощі: проблема шкільного невстигання
Разом годин: 81	

ЗМІСТ
дисципліни
“ПСИХОЛОГІЯ ШКІЛЬНОГО КЛАСУ”

Змістовий модуль І. Соціологічний аспект психології шкільного класу

Тема 1. Навчально-виховний процес у соціально-психологічному аспекті

Комунікативна функція освіти і процес історичного наслідування культури. Характер педагогічної переробки культури. Педагогічні і психологічні критерії навчально-виховної селекції культури. Механізми засвоєння системою освіти нових досягнень науки, культури, форм суспільного досвіду. Навчально-виховний процес як спілкування поколінь, типів культури, форм суспільного досвіду. Вчитель як посередник (інформатор, тлумач, перекладач, пропагандист, розповсюджувач тощо.). Внутрішньошкільні і позашкільні критерії продуктивності навчально-виховної роботи в школі. Взаємодія і взаємовплив шкільної і стихійної соціалізації особи.

Література [1; 20; 30]

Тема 2. Етапи соціалізації дітей і підлітків: соціально-психологічний аспект

Загальні тенденції становлення соціальної поведінки дітей і підлітків: самовизначення особи (формування особистого “Я”); визначення інших (зв’язок “Я” — “інші”); розширення соціальних зв’язків, формування особистісної автономії (самостійність і незалежність), процес соціальної адаптації, виникнення ініціативних форм діяльності (конформізм, негативізм, творча особа). Вікові етапи формування окремих особистісних характеристик, формування соціального характеру. Соціальний тип і соціальний характер особи.

Фактори соціалізації. Сімейна соціалізація і формування базисних характеристик особи. Особа в суспільному оточенні (базова група, референт-група, група відчуження). Група і соціальна роль. Особа і великі соціальні групи (клас, нація, соціо професійні групи). Механізм засвоєння соціальних ролей. Суперечності шкільного існування соціальних ролей і діалектика соціального становлення особи.

Література [5; 15; 19; 22]

Тема 3. Соціально-психологічна динаміка шкільного класу як особливої суспільної групи

Великі і малі соціальні групи. Шкільний клас як мала соціальна група. Групова мета, групова роль, групові норми стосовно шкільного класу. Формальні і неформальні об'єднання в навчальному класі. Соціальна і психологічна структура шкільного класу.

Соціодинаміка шкільного класу. Соціальна роль і особистісні ресурси індивіда. Лідери в шкільній групі, їх класифікація: лідери влади і контролю, лідери впливу, лідери психологічного згуртування.

Авторитарний, демократичний, харизматичний лідер у шкільному середовищі; формальні і неформальні лідери. Механізми розвитку, деформації і розпаду людської групи стосовно життя навчального класу.

Учитель як лідер шкільної групи. Персоніфікація цілей, ролей, норм учителем і учнями. Типологія лідерів і особа вчителя. Учитель як формальний і неформальний лідер. Владна функція вчителя і керівництво класом.

Література [14; 16; 20; 23]

Тема 4. Педагогічні методи з точки зору психології освіти

Педагогічна переробка культури і програмування навчально-виховного процесу. Особливість шкільної модифікації гуманітарної і науково-технічної культури. Залежність загальних принципів навчання і виховання від суспільних функцій освіти. Суспільний контекст сучасних вітчизняних педагогічних систем (Макаренка, Сухомлинського, Шацького, представників “педагогіки співробітництва” та ін.).

Суспільний контекст сучасних зарубіжних педагогічних систем (предметного методу, бригадного методу, компенсаційної школи, кооперативної школи, недирективної педагогіки та ін.).

Література [12; 13; 21; 25]

Змістовий модуль II. Психологічні засади навчання

Тема 5. Психічний розвиток підлітка під час навчання

Вплив виховання та навчання на розвиток особистості дитини. Психічний розвиток дитини.

Психічний розвиток з самого початку опосередкований, організований і спрямований вихованням і навчанням. Внесок у розробку цієї теорії таких вчених, як П. П. Блонський, Л. С. Виготський, П. Я. Галь-

перін, В. В. Давидов, О. В. Запорожець, Г. С. Костюк, О. М. Леонтьєв, О. Р. Лурія, О. І. Мещеряков, Н. О. Менчинська, П. Р. Чамата, Д. Б. Ельконін та ін.

Конкретизуючи зв'язок психічного розвитку дитини з вихованням і навчанням, Г. С. Костюк показав складні відносини між ними — залежно від того, як виховується особистість взагалі, які взаємини складаються у процесі виховання та навчання між учителем і учнем, між учнями в колективі, як виховання і навчання пов'язані із життям тощо. Складність аналізу процесу психічного розвитку полягає в тому, що психічні якості особистості, які формуються під час виховання і навчання, самі по собі є дуже складними утвореннями, що поступово виробляються в процесі індивідуального розвитку. Кожна така якість має системну побудову і включає структурні компоненти — потреби й мотиви, знання, цілі, засоби дій, емоції. Так, допитливість передбачає наявність знань, стосовно яких новий об'єкт викликає емоцію здивування, прагнення пізнати його, та способи дій, за допомогою яких людина реалізує це прагнення. Кожна психічна якість, пов'язана з іншими якостями, утворює з ними єдність, є елементом цілісної “системи систем”, якою є особистість.

Педагоги і батьки мають керувати всебічним розвитком особистості учнів. Ця мета досягається завдяки організації різноманітних взаємовідносин дітей з навколишнім середовищем та систематичному і послідовному підвищенню вимог до них.

Виховання і навчання як форми психічного розвитку людини. У межах цієї форми розвитку здійснюються процеси привласнення, відтворення людиною суспільно та історично заданих здібностей. Виховання і навчання співвідносяться з психічним розвитком як форма і зміст, тобто вони не тотожні, але створюють єдність. Виховання і навчання організовують, спрямовують психічний розвиток людини. Потреби, мотиви, знання, цілі, засоби дій, емоції особистості.

Література [6—8; 18; 35]

Тема 6. Психологічні засади оптимізації формування мотивації досягнення успіху у дітей шкільного віку

Взаємозв'язок у загальній психології понять “індивід”, “людина”, “особистість”, “індивідуальність”, “суб'єкт”.

Особистість — це індивід із соціально зумовленою системою вищих психічних якостей, що визначається залученням людини до

конкретних суспільних, культурних, історичних відносин. Ця система виявляється і формується у процесі свідомої продуктивної діяльності і спілкування, особистість опосередковує та визначає рівень взаємозв'язків індивіда із суспільним і природним середовищем. У філософсько-психологічному аспекті особистість — це об'єкт і суб'єкт історичного процесу і власного життя.

Розвиток особистості у конкретних суспільних умовах. Особистість завжди конкретно-історична як продукт епохи, життя своєї країни, своєї сім'ї. Процес становлення людської особистості як “саморух”, якому, на думку Г. С. Костюка, властива єдність зовнішніх і внутрішніх умов. Визначення зовнішніх умов природним і суспільним середовищем, необхідним для існування індивіда.

Діалектичні суперечності притаманні розвитку довільної регуляції поведінки та діяльності підстаючої особистості, формуванню її самостійності, волі. Наприклад, малятам властиве прагнення до самостійності, яке нерідко набуває форми гострого заперечення вимог дорослих, протидіяння їм, що супроводжується, зокрема, у трирічних дітей явищами впертості, неслухняності, негативізму.

Багатоаспектні мотиваційні проблеми належать до найважливіших у психології як у теоретичному, так і прикладному плані.

Як і все в людській психіці, мотив не має окремого ізольованого існування. Якщо розглянути проблему з психологічної структури діяльності суб'єкта, основні компоненти якої занесені у схему, то положення в ній мотиву сприймається, з одного боку, як спонукання, а з іншого — як відображення у свідомості людини об'єктивних рушійних сил поведінки.

Література [12; 13; 15; 21; 39; 40]

Тема 7. Психологічні основи навчання

Природа навчання в діяльності вчителя і учня. Психічні механізми навчання, які керують і спрямовують процеси навчання.

Залежність між діями вчителя та реакціями учнів. Психологія засвоєння.

Психологічний зміст проблеми дитячого мислення і його розвитку. Види засвоєння інформації.

Поняття наuczіння у психології. Структури пізнання і мислення, їх взаємозв'язок у процесі навчання.

Психологія викладання та етапи викладання. Урахування і осмислення вчителем властивостей форми, величини, функції, складу

об'єктів, що вивчаються. Психологічний аналіз уроків та усвідомлення учнями завдань уроків. Спрямування завдань на розвиток психічних функцій школярів.

Література [15; 21; 30; 33; 37]

Тема 8. Структура відносин у шкільному класі як малій соціальній групі

Місце психології груп у соціальній психології. Основні ознаки групи: цілі і завдання діяльності; зміст і характер діяльності; усвідомлення членами групи своєї належності до неї; певний тип стосунків між членами групи; визначеність ролей, які виконують певні індивіди, виділення лідерів у шкільному класі.

Функції групи: соціалізація, інструментальна, експресивна, підтримуюча.

Основні параметри групи: композиція класу, система ролей у групі, структура класу. Теоретичні підходи до дослідження груп у вітчизняній і зарубіжній психології.

Основні напрями дослідження малих груп. Теорія поля (К. Левін). Інтеракціоністська концепція. Теорія систем. Соціометричний напрям (Дж. Морено, Я. Коломінський). Психоаналітична орієнтація (З. Фрейд). Загальнопсихологічний підхід. Емпірично-статистичний напрям (Р. Коттел). Формально-модельний підхід. Теорія підкріплення (Д. Хоманс, Д. Тібо).

Поняття про референтну групу. Теорії референтних груп Т. Хаймена, Ч. Кулі.

Поняття про динаміку та групові процеси. Механізми групової динаміки: розв'язання внутрішньогрупових суперечностей; "ідіосинкратичний кредит".

Основні елементи групової динаміки: цілі групи, норми, проблеми лідерства, групова згуртованість.

Методи дослідження шкільного класу: спостереження та бесіда у дослідженні міжособистісних стосунків у шкільному класі. Особливості застосування схеми спостереження О. Залужного. Психологічна характеристика схеми В. Бейлза. Соціометричний метод та його аналіз: підготовка та особливості проведення. Застосування проєктивних методик для дослідження міжособистісних взаємовідносин у шкільному класі. Методика оцінювання психологічної атмосфери в колективі А. Фідпера та її аналіз.

Конформізм як функція трьох різновидів впливу.

Література [1; 2; 23; 38]

Тема 9. Феномен конформізму у шкільному класі. Вплив більшості на малу соціальну групу

Дослідження нормативного впливу групової більшості; експерименти М. Шеріфа, А. Аша.

Поняття про конформізм і конформність. Г. Келмен про рівні конформної поведінки. Психологічна сутність поняття про нонконформізм. Рівні конформної поведінки. Конформізм як функція трьох різновидів впливу.

Поняття про інтераціоналістську модель групового впливу.

Групова згуртованість. Фактори, що впливають на процес згуртованості групи. А. Лотт і Б. Лотт про згуртованість як міжособистісну атракцію та причини її виникнення.

Згуртованість за Д. Картрайтом як результат мотивації групового членства.

Література [6–8; 18; 35]

Тема 10. Дослідження антропометричних та інтелектуальних показників розвитку школярів

Поняття психологічної готовності дитини до навчання у школі. Проблема психологічної готовності до школи. Розвиток психіки школяра.

Розвиток мислення у молодших учнів полягає в якісній зміні практично-дійового, конкретно-образного і понятійно-теоретичного мислення; в удосконаленні процесу й результату аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та абстрагування; у формуванні нових умінь та навичок розумової діяльності. Мислення в молодших школярів розвивається на основі досягнень їх інтелектуального розвитку в дошкільному віці, а також під впливом шкільного навчання. Навчання, його зміст та методи розвитку мислення в учнів початкових і старших класів.

Розвиток уваги і пам'яті у молодших і старших школярів.

Опис психодіагностичних методик: методика запам'ятовування десяти слів (розроблена О. Лурією), методика “Піктограми” (за О. Леонтьєвим), методика вивчення переключення уваги за таблицею Шульге.

Література [13; 30; 33; 34; 38]

Тема 11. Перші шкільні труднощі: проблема шкільного невстигання

Значення другої сигнальної системи. У структурі психологічної готовності прийнято виділяти наступні компоненти (за даними Л. Венгер, А. Венгер, В. Холмовської, Я. Коломинського, Е. Пашко та ін.).

1. *Особистісна готовність*. Передбачає формування в дитини готовності до прийняття нової соціальної позиції — статусу школяра, який має свої права й обов'язки. Це ставлення дитини до школи, навчальної діяльності, вчителів, самого себе.

Мотиваційна сфера. Школа приваблює не лише зовнішньо, а й можливістю отримувати нові знання, що передбачає розвиток пізнавальних інтересів.

Розвиток емоційної сфери дитини. До початку навчання дитина має бути емоційно стійкою.

2. *Інтелектуальна готовність дитини до школи:*

- наявність кругозору, запасу конкретних знань;
- диференційне сприйняття;
- аналітичне мислення (здатність визначати основні ознаки і зв'язки між явищами, відтворювати зразок);
- раціональний підхід до дійсності (послаблення ролі фантазії);
- логічне запам'ятовування;
- інтерес до знань, процесу їх отримання за рахунок додаткових зусиль;
- оволодіння на слух розмовною мовою;
- розвиток тонких рухів руки і зорово-рухових координацій.

3. *Соціально-психологічна готовність до шкільного навчання:*

- формування в дітей якостей, завдяки яким вони могли б спілкуватися з іншими дітьми, вчителем;
- володіння гнучкими способами встановлення взаємостосунків з іншими дітьми;
- вміння поступатися та захищатися.

Для визначення готовності дитини до школи проводяться групові та індивідуальні психодіагностичні дослідження:

- рівня інтелектуального розвитку;
- рівня розвитку тонкої моторики руки;
- координації рухів рук і зору;
- вміння дитини малювати за зразком;
- розвитку довільності.

Методики корекції: методика “Графічний диктант” (Д. Ельконін).
Програма корекції готовності до школи:

I. Розвиток тонкої моторики руки.

II. Тренування концентрації та переключення уваги.

1. Завдання на зразок коректурних проб (картинки).

2. Коректурні проби (5 хв.).

3. Пошук чисел за таблицями Шульге (5 таблиць).

4. Написання слова навпаки (парта – атрап).

III. Розвиток уваги, пам'яті, мислення.

1. Порівняння:

- за однією ознакою (розмір, колір, форма);

- за двома ознаками;

- за трьома ознаками.

2. Знаходження відмінностей.

3. Проходження лабіринтів.

4. Робота з кольоровими матрицями Равена.

5. Об'єднання в групи предметів (фруктів, овочів, одягу, меблів, тварин).

6. Виділення четвертого зайвого:

- на картинках;

- у поняттях.

7. Знаходження деталей, яких бракує, і доповнення до цілого (за Векслером).

8. Складання картинок (кількість частин збільшується).

9. Складання тематичних “Ріхтіє”.

10. Серії “Вчимося думати”.

11. Конструювання мозаїк, наборів.

12. Складання розповідей за сюжетними картинками.

Література [35; 40; 41; 45]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Навчально-виховний процес як спілкування поколінь, типів культури, форм суспільного досвіду.
2. Внутрішньошкільні і позашкільні критерії продуктивності навчально-виховної роботи у школі.
3. Загальні тенденції становлення соціальної поведінки дітей і підлітків.

4. Вікові етапи формування окремих особистісних характеристик, формування соціального характеру.
5. Сімейна соціалізація і формування базисних характеристик особи.
6. Суперечності шкільного існування соціальних ролей і діалектика соціального становлення особи.
7. Соціодинаміка шкільного класу.
8. Соціальна роль і особистісні ресурси індивіда.
9. Місце психології груп у соціальній психології.
10. Основні ознаки групи.
11. Основні параметри шкільного класу.
12. Фактори групової динаміки.
13. Соціально-психологічні явища в малих групах.
14. Поняття “конформність”, “конформізм” та “нонконформізм”.
15. Поняття про інтеракціоністську модель групового впливу.
16. Психологічні засади процесу навчання.
17. Психічний зміст проблем дитячого мислення.
18. Психологія засвоєння.
19. Психічні процеси, які задіяні у процесі навчання.
20. Психологічний контакт зі шкільним класом.
21. Визначення стадії інтелектуального розвитку дитини.
22. Коефіцієнт інтелектуальності школяра.
23. Розумовий розвиток школяра. Етапи розумового розвитку.
24. Розвиток мислення, уваги у дітей шкільного віку.
25. Розвиток мовлення, пам'яті у дітей шкільного віку.
26. Принципи розвитку особистості.
27. Конформна поведінка.
28. Рівні конформної поведінки людини.
29. Корекція психологічної готовності дітей до школи.
30. Корекція типів невстигання у навчанні учнів початкових класів.
31. Рання профілактика педагогічної занедбаності учнів.
32. Соціально-психологічна готовність до шкільного навчання.
33. Корекція типів невстигання у навчанні учнів.
34. Типологія дітей з труднощами в навчанні.
35. Діти з розладами регуляції навчальної діяльності.
36. Діти з відставанням в інтелектуальному розвитку та достатніми передумовами наочуваності.
37. Діти зі зниженою наочуваністю.
38. Розвиток довільної уваги у школярів.

39. Корекційно-розвивальні заняття із молодшими школярами.
40. Розвиток сприйняття та орієнтування у просторі у школярів.
41. Проблема шкільної дезадаптації, особливості дослідження, шляхи її усунення.
42. Напрямки роботи психолога з невстигаючими учнями.
43. Робота шкільного психолога з учнями початкових класів і підлітками.
44. Багатоаспектні мотиваційні проблеми.
45. Поліпшення групових стосунків у шкільному класі.
46. Виховання і навчання як форми психічного розвитку школяра.
47. Основні положення щодо взаємозв'язку психічного розвитку і виховання П. Блонського, Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, О. Запорожця, Г. Костюка, О. Леонтєва, О. Лурія.
48. Розвиток теорії підліткового віку: гіпотези, думки, відкриття.
49. Напрями співпраці психолога з питань діагностики та розвитку здібностей школяра.
50. Програма корекції готовності до школи.
51. Розвиток уваги і пам'яті у молодших і старших школярів.
52. Дослідження нормативного впливу групової більшості; експерименти М. Шеріфа, А. Аша.
53. Основні параметри групи: композиція класу, система ролей у класі, структура класу.
54. Суспільний контекст сучасних вітчизняних педагогічних систем (Макаренка, Сухомлинського, Шацького, представників "педагогіки співробітництва" та ін.).
55. Етапи соціалізації дітей і підлітків.
56. Взаємозв'язок понять у загальній психології "індивід", "людина", "особистість", "індивідуальність", "суб'єкт".
57. Основні напрями дослідження шкільного класу.
58. Методика оцінювання психологічної атмосфери в колективі А. Фідпера та її аналіз.
59. Характеристика компонентів атитюда.
60. Основні підходи до вивчення міжособистісного конфлікту.
61. Фактори, що впливають на процес згуртованості групи.
62. Модель розвитку психічних функцій дитини та особистості у процесі навчання.
63. Діяльнісно-творчий підхід у навчанні дітей.
64. Співвідношення виховання та навчання школярів.

65. Напрями співпраці психолога з питань діагностики та розвитку здібностей молодшого школяра.
66. Поняття “психогігієна стосунків” у шкільному класі.
67. Процес входження учня в новий для нього класний колектив.
68. Проблеми ефективності шкільного колективу.
69. Дослідження соціально-психологічної адаптації школяра.
70. Поняття “адаптивна здатність”.
71. Процес ускладнення та індивідуалізації спілкування у шкільному віці.
72. Проблема соціально-психологічної адаптації особистості в новому соціальному середовищі на початковому етапі — етапі входження.
73. Поняття “адаптація”, “преадаптація”, “патологічна адаптація”.
74. Формальна структура шкільного класу.
75. Характеристика психологічних основ засвоєння інформації школярами.
76. Методика діагностики соціально-психологічних настанов особистості в мотиваційній сфері О. Потьомкіної.
77. Соціометричний метод та його аналіз, підготовка та особливості проведення.
78. Особливості застосування схеми спостереження О. Залужного у дослідженні шкільного класу.
79. Принцип комунікативності та психологічні основи інтенсифікації у процесі навчання школярів.
80. Умови усунення групових конфліктів у шкільному класі.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Соціометричний підхід при вивченні внутрішньогрупових стосунків у шкільному класі.
2. Стратометрична концепція групової активності А. Петровського.
3. Внутрішньошкільні і позашкільні критерії продуктивності навчально-виховної роботи у школі.
4. Характеристика психологічних основ засвоєння інформації школярами.
5. Напрями співпраці психолога з питань діагностики та розвитку здібностей школяра.
6. Дослідження соціально-психологічної адаптації школяра.

7. Етапи соціалізації дітей і підлітків.
8. Основні параметри групи: композиція класу, система ролей у класі, структура класу.
9. Особливості застосування аутосоціометричного методу у роботі практичного психолога.
10. Методика оцінювання психологічної атмосфери в колективі А. Фідпера та її аналіз.
11. Суспільний контекст сучасних вітчизняних педагогічних систем (Макаренка, Сухомлинського, Шацького, представників “педагогіки співробітництва” та ін.).
12. Робота шкільного психолога з учнями початкових класів і підлітками.
13. Основні положення щодо взаємозв'язку психічного розвитку і виховання П. Блонського, Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, О. Запорожця, Г. Костюка, О. Леонтьєва, О. Лурія.
14. Виховання і навчання як форма психічного розвитку школяра.
15. Аналіз теоретичних підходів до вивчення шкільного класу.
16. Корекційно-розвивальні заняття із молодшими школярами.
17. Визначення стадії інтелектуального розвитку школяра.
18. Загальні тенденції становлення соціальної поведінки дітей і підлітків.
19. Вікові етапи формування окремих особистісних характеристик, формування соціального характеру.
20. Проблема шкільної дезадаптації, особливості дослідження, шляхи її усунення.
21. Психологічні засади процесу навчання.
22. Основні параметри шкільного класу.
23. Проблема соціально-психологічної адаптації особистості в новому соціальному середовищі на початковому етапі — етапі входження.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Агеев В. С.* Межгрупповое взаимодействие: Социально-психологические проблемы. — М.: Изд-во МГУ, 1990. — 240 с.
2. *Андреева Г. М.* Социальная психология. — М.: Аспект-пресс, 2000. — 376 с.
3. *Балл Г. А.* Понятие адаптации и его значение для психологии личности. // *Вопр. психологии.* — М.: Изд-во МГУ, 1989. — № 1. — С. 73–75.
4. *Дубровина И. В.* Школьная психологическая служба. — М., 1991. — 280 с.
5. *Буянов М. И.* Ребенок из неблагополучной семьи. — М.: Изд-во МГУ, 1988.
6. *Власенко В. В.* Вчителі — учні: психологія взаємних оцінних ставлень. — К.: Либідь, 1995.
7. *Выготский Л. С.* История развития высших психологических функций. — М., 1983.
8. *Гальперин П. Я.* Актуальные проблемы возрастной психологии. — М., 1981.
9. *Давыдов В. В., Маркова А. К.* Концепция учебной деятельности школьников. — М., 1981.
10. *Давыдов В. В.* Генезис и развитие личности в детском возрасте. — М., 1992.
11. *Гильбух Ю. З.* Темперамент и познавательные способности школьников. — К.: Ин-т психологии АПН Украины, 1985.
12. *Гурова Р. Г.* Социологические проблемы воспитания. — К.: Педагогика, 1981.
13. *Десеев Л.* Психология малых групп. — М., 1979.
14. *Диагностика умственного развития школьников /* Под ред. Л. В. Венгера, В. В. Холмовеской. — М.: Педагогика, 1978.
15. *Закутская Л. И.* Процесс адаптации учащегося при переводе его в новый ученический коллектив городской школы. — К., 1988.
16. *Зотова О. И., Кряжева И. К.* Методы исследования социально-психологических аспектов адаптации личности // *Методология и методы социальной психологи.* — М., 1971.
17. *Коломинский Я. Л.* Психологическая структура классного коллектива. — Минск: Нар. асвета, 1969.
18. *Коломинский Я. Л.* Социальная психология школьного класса. — Минск, 1997. — 240 с.

19. *Костюк Г. С.* Вікова психологія. — К., 1976.
20. *Костяшкин Э. Г., Сидон Л. М.* К вопросу о показателях, характеризующих развитие общеобразовательной школы // Прогнозирование социальных процессов. — М., 1981. — С. 54—59.
21. *Корнев М. Н.* Подросток в замкнутом круге общения. — М., 1997.
22. *Кулагина И. Ю.* Возрастная психология. — М., 1997.
23. *Леонтьев А. Н.* Критерии развития психики ребенка. — М., 1983.
24. *Лешенко М. П.* Сучасні зарубіжні концепції естетичного виховання // Педагогіка і психологія. — 1996. — № 18. — С. 19—36.
25. *Максименко С. Д.* Основи генетичної психології. — К., 1998.
26. *Мухина В. С.* Шестилетний ребенок в школе. — М.: Просвещение, 1981.
27. *Мир детства.* (Младший школьник). — М.: Педагогика, 1988.
28. *Осипов В. Г.* Социально-философский анализ современной концепции непрерывного образования. — Ереван, 1989.
29. *Парыгин Б. Д.* Основы социально-психологической теории. — М., 1971.
30. *Рабочая книга школьного психолога* / Под ред. И. В. Дубровской. — М.: Просвещение, 1991.
31. *Скрипченко О. В.* Психічний розвиток учнів. — К.: Рад. шк., 1984.
32. *Скоморський Б. І.* Зміст роботи шкільного психолога. — С., 1994.
33. *Турченко В. Н., Борисова Л. Г.* Социально-педагогические проблемы учительского труда. — М., 1975.

Додаткова

34. *Федоров В. О.* Психологічний тезаурус і стиль педагогічної діяльності. — Кам'янець-Подільський: Абетка-Нова, 2002.
35. *Худик В. Г.* Диагностика детского развития: Метод исследования. — К., 1992.
36. *Юрченко З. В.* Практична психологія в школі — Е., 1994.
37. *Эриксон Э. Т.* Детство и общество. — М., 1996.
38. *Эфендиев А.* Социальная природа и факторы воспитания. — М., 1983.
39. *Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии.* — М., 1981.
40. *Филипов Ф. Р.* Социология образования. — М., 1980.
41. *Фрейд З.* Введение в психоанализ. Лекции. — М., 1989.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Психологія шкільного класу”	3
Зміст дисципліни “Психологія шкільного класу”	4
Питання для самоконтролю	11
Теми контрольних робіт.....	14
Список літератури.....	16

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. Г. Рогузько*
Комп’ютерне верстання *А. П. Нечипорук*

Зам. № ВКЦ-3987

Формат 60×84/₁₆. Папір офсетний.

Друк ротатійний трафаретний. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)

03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»

03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008